

ОГЛЯД

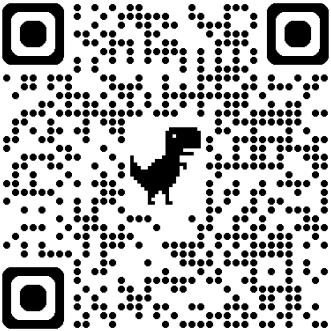
судової практики Верховного Суду

щодо судових витрат

**(актуальна судова практика станом на
23.02.2026)**

- ❖ **Щодо неприпустимості використання процедури стягнення витрат на правову допомогу для нелегітимної мети**
- ❖ **Щодо непоширення норми про звільнення від судового збору позивачів за позовом до держави-агресора на справи за позовами до господарюючих суб'єктів**
- ❖ **Щодо відшкодування судових витрат при залишенні позову без розгляду за заявою позивача**
- ❖ **Щодо правомірності стягнення витрат на професійну правничу допомогу з арбітражного керуючого**
- ❖ **Щодо застосування пільг зі сплати судового збору для Нацради з питань телебачення і радіомовлення**

Щодо неприпустимості використання процедури стягнення витрат на правову допомогу для нелегітимної мети

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
<p>Постанова КГС ВС №910/18250/16 (910/33/24) від 02.12.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/132512222</p> 	<p>Укладений між адвокатом і клієнтом договір та визначені у такому договорі суми гонорару не є безумовною підставою для стягнення таких сум на користь учасника справи, на користь якого було прийняте судове рішення.</p> <p>Принцип невтручання у договірні відносини між адвокатом та його клієнтом передбачає відсутність у суду повноважень будь-яким чином безпосередньо впливати на сторін договору та на укладення як договору в цілому, так і щодо його окремих положень. Також суд не наділений повноваженнями втручатися у розрахунки між клієнтом та його адвокатом, не є стороною договірних відносин.</p> <p>Разом з тим, здійснюючи розподіл судових витрат, суд, хоч і враховує умови договору про надання правової допомоги та додаткові докази на підтвердження понесених учасником справи судових витрат, однак при такому розподілі керується виключно положеннями процесуального законодавства.</p> <p>Процедура стягнення витрат на правову допомогу не може використовуватися як інститут безпідставного збагачення та як інститут покарання за недобросовісну процесуальну поведінку одного з учасників провадження,</p>

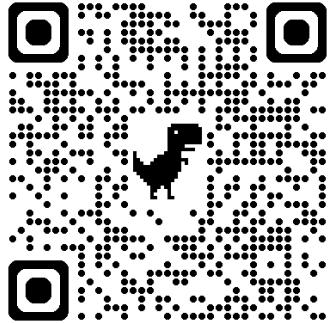

оскільки таке стягнення не переслідуватиме легітимну мету та не відповідає процесуальній суті передбаченої положеннями ГПК України компенсації таких витрат.

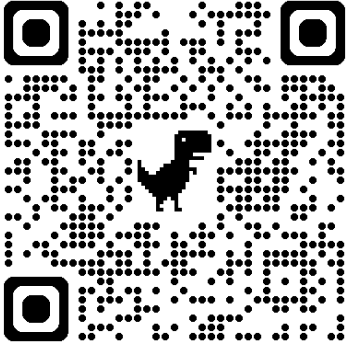
Щодо непоширення норми про звільнення від судового збору позивачів за позовом до держави-агресора на справи за позовами до господарюючих суб'єктів

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
<p>Постанова КГС ВС № 911/591/25 від 11.11.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131807246</p> 	<p>Відповідно до пункту 22 частини 1 статті 5 Закону України "Про судовий збір" від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі - у справах за позовами до держави-агресора Російської Федерації про відшкодування завданої майнової та/або моральної шкоди у зв'язку з тимчасовою окупацією території України, збройною агресією, збройним конфліктом, що призвели до вимушеного переселення з тимчасово окупованих територій України, загибелі, поранення, перебування в полоні, незаконного позбавлення волі або викрадення, а також порушення права власності на рухоме та/або нерухоме майно.</p> <p>За пунктом 22 частини 1 статті 5 Закону України "Про судовий збір" від сплати судового збору звільняються лише позивачі за позовом до держави - агресора і ця норма Закону містить пряме вказання до застосовування і не має розповсюдження до справ за позовами до господарюючих суб'єктів (пов'язаних чи не пов'язаних з державою-агресором, як і таких що замінюють або доповнюють останню).</p>

Щодо відшкодування судових витрат при залишенні позову без розгляду за заявою позивача

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
<p>Постанова КЦС ВС № 910/12059/24 від 23.12.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132997358</p> 	<p>Залишення заяви без розгляду на підставі заяви позивача — це форма закінчення розгляду справи без ухвалення рішення. Зазначена процесуальна дія — це диспозитивне право позивача, передбачене нормами ЦПК України. При цьому суд не перевіряє підстави подання такої заяви. Отже, саме по собі подання заяви про залишення позову без розгляду не є необґрунтованими діями позивача, так як це є його диспозитивним правом, передбаченим нормами ЦПК України, що не містить обмежень в його реалізації</p> <p>Стягнення з позивача понесених відповідачем судових витрат у разі залишення позову без розгляду можливе лише у випадку встановлення необґрунтованості дій позивача. Подання заяви про залишення позову без розгляду є диспозитивним правом позивача, передбаченим ЦПК України, і саме по собі не є необґрунтованою дією. Для компенсації витрат відповідачу необхідно довести, які саме необґрунтовані дії вчинив позивач: недобросовісність при подачі позову, систематична протидія правильному вирішенню спору, наявність протиправної мети ущемити права відповідача, умисність дій позивача</p>

Щодо правомірності стягнення витрат на професійну правничу допомогу з арбітражного керуючого

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
<p>Постанова КГС ВС № 910/18499/20 (910/12496/24) від 15.04.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://revestr.court.gov.ua/Review/126799985</p> 	<p>Склад учасників справи визначено в ст. 41 ГПК України, а саме, у справах позовного провадження учасниками справи є сторони та треті особи.</p> <p>Ст. 45 цього Кодексу визначає, що сторонами в судовому процесі - позивачами і відповідачами - можуть бути особи, зазначені у ст. 4 цього Кодексу. Позивачами є особи, які подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушеного, невизнаного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу. Відповідачами є особи, яким пред'явлено позовну вимогу.</p> <p>Водночас, склад учасників у справі визначається КУзПБ, відповідно до абз. 24 ст. 1 якого учасники у справі про банкрутство - сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, Національний банк України, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір.</p> <p>Також абз. 22 ч. 1 ст. 1 КУзПБ унормовано, що сторонами у</p>

справі про банкрутство (неплатоспроможність) є конкурсні кредитори (голова комітету кредиторів), забезпечені кредитори, боржник (банкрут).

Водночас, ГПК України та Кодекс України з процедур банкрутства не містять окремого врегулювання питання розподілу судових витрат у справах про банкрутство.

З огляду на зазначене відшкодування судових витрат у справах про банкрутство, якщо інше не передбачено законом, здійснюється за загальними правилами ст. 129 ГПК України.

Відповідно до ст. 10 КУЗПБ арбітражний керуючий є суб'єктом незалежної професійної діяльності, з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника, право на здійснення діяльності арбітражного керуючого надається особі, яка отримала відповідне свідоцтво у порядку, встановленому цим Кодексом, та внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Системний аналіз ст.ст. 1, 10, 12 КУЗПБ свідчить, що арбітражний керуючий є учасником справи, однак не є стороною у справі про банкрутство (неплатоспроможність), здійснює свою діяльність самостійно, однак як службова особа, якій, в силу передбаченого Кодексом статусу та порядку його набуття.

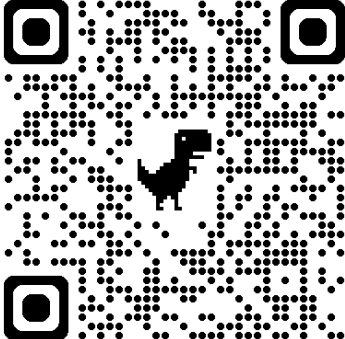
Отже, виконання арбітражним керуючим своїх повноважень

розпорядника майна та обов`язків керівника підприємства, зумовлене не лише його згодою на участь у справі, але й призначенням судом, про що суд ухвалює відповідне судове рішення. При цьому арбітражний керуючий, хоч і діє в інтересах та від імені юридичної особи-боржника, однак є суб'єктом незалежної професійної діяльності та не є найманим працівником.

Стягнення витрат на професійну правничу допомогу з арбітражного керуючого не може бути наслідком (покаранням) його дій або бездіяльності під час безпосереднього виконання покладених на нього положеннями КУзПБ та відповідним рішенням суду обов`язків.

Щодо застосування пільг зі сплати судового збору для Нацради з питань телебачення і радіомовлення

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
<p>Постанова КГС ВС № 910/12556/20 від 08.05.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/127224752</p> 	<p>Відповідно до п. 18 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судовий збір» судовий збір не справляється за подання позовних заяв та заяв Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях. Зазначені зміни внесені згідно із Законом України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року, який набрав чинності з 31 березня 2023 року.</p> <p>При цьому Закон України «Про судовий збір» не містить положень щодо зворотної дії в часі, а тому виникнення обставини, яка звільняє від сплати судового збору, не поширюється на обов'язок сплати судового збору за вже поданий позов (скаргу) в минулому до набуття ним чинності.</p> <p>Згідно з висновками щодо тлумачення змісту ст. 58 Конституції України, викладеними в рішеннях Конституційного Суду України, закони та інші нормативно-правові акти поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності; дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом</p>

чинності і припиняється із втратою ним чинності, тобто до певного юридичного факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце; дія закону та іншого нормативно-правового акта не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання чинності цим законом або іншим нормативно-правовим актом.

Аналітичний відділ

